

MARTIN ŘEZNÍČEK

ROZPOJENÉ STÁTY

AMERIKA NEJEN TELEVIZNÍ KAMEROU

ARGO

Martin Řezníček
Rozpojené státy

MARTIN ŘEZNÍČEK

ROZPOJENÉ STÁTY

AMERIKA NEJEN TELEVIZNÍ KAMEROU

ARGO

© Argo, 2020

Copyright © Martin Řezníček, 2020

Foreword © Michal Kubal, 2020

Cover photograph © Miro Švolík, 2020

Photographs © Martin Boubín, Martin Řezníček, 2020

ISBN 978-80-257-3103-1 (váz.)

ISBN 978-80-257-3160-4 (e-kniha)

Hance, Markovi a Kláře,
všem, kteří věří svobodě

Předmluva

Novináři píšou první verzi historie, říká se. Kreslí první skeč toho, co se po mnoha dekáдах a mnoha úpravách publicisty, politology i historiky zařadí do dějinného povědomí už jako pečlivě namalovaná olejomalba té které historické události. Být novinářem je skvělé povolání, ale trochu nevďěčná úloha. Ta nevďěčnost spočívá právě v tom, co odlišuje první náskres obrysů budoucího díla od jeho konečné, léta precizované podoby. Skeč vzniká rychlými tahy. A v případě televizního zpravodajství v éře sociálních sítí jsou ty tahy v internetovém věku opravdu extrémně rychlé.

Jenom velký profesionál, jako je Martin Řezníček, dovede první náskres načrtnout během okamžiku tak, aby obstál hodnocení a kritice i po týdnech (měsících a letech) pečlivého zkoumání očima přísných kritiků. A skicář zahraničního zpravodaje v zemi jako Spojené státy se plní závratnou rychlostí. Co největší přesnost té skici je přitom ale jenom jednou hodnotou, kterou má naplňovat. Tou druhou je těžko popsatelná kvalita. Možná by se to dalo označit za pocit, že při pohledu na skicu-reportáž člověk vidí i něco víc než jenom popis – že mu vysvětluje i kontext, představuje aktéry jinak než jako pouhé hybatele děje nebo osoby dějem hýbané, že mu naznačuje víc o jejich pocitech a motivacích. Takové reportáže sdělují informace, ale taky vyprávějí příběh a nastiňují emoce hlavních hrdinů.

Rámcem této knihy je Amerika, Spojené státy. Řím naší doby, našeho světa. Země, která mě fascinovala už od dob, kdy jsem vnímal podivné komunistické karikatury Ronalda Reagana s kapsami plnými raket. Když jsme s rodinou před jedenácti lety odlétali za oceán, chtěl jsem poznat tuhle zemi opravdu zblízka. Finanční krize, krachy společností, hurikány, zemětřesení i politici z obou stran amerického partajního systému se postarali o to, že šanci poznávat různé tváře Ameriky bylo opravdu hodně.

Bylo to dohromady skoro pět let. Měl jsem po nich pocit, že Amerika v nejbližší době už nemůže nabídnout nic zásadně překvapivého. Myslel jsem si, že už žádné otřesy nemůžou překonat to, co následovalo po krachu největších bank i hrdých automobilů, že se hned tak nebude psát natolik zásadní politická historie, jakou bylo zvolení prvního černošského prezidenta, ani že už žádný obraz dnešní Ameriky nebude mystičtější než jindy světlý zářící newyorský Manhattan, který se po hurikánu Sandy na několik nocí ponořil do tmy.

Odjížděl jsem z Ameriky, která znovu prožívala svůj nejoblíbenější příběh, klíše všech klíší. Amerika se znovu zvedala z kolen, znovu mířila vzhůru. Prezident Obama vyhrál druhé volby, statisícové demonstrace hnutí Tea Party z prvních let jeho vlády už dávno netáhly. Byla to Amerika, kterou ztělesňoval jeden večer ve Washingtonu – prezident Obama žertuje na adresu jednoho z hlavních zastánců teorie, že se nenarodil na americkém území, a neměl tedy právo stát se prezidentem. Cíl jeho vtipů sedí v sále a snáší bonmoty na svou adresu a minuty smíchu všech kolem s kamenným výrazem. Z toho večera odjíždí Barack Obama sledovat akci proti bin Ládinovi, kterou nařídil. Stane se z toho jeden z největších triumfů jeho vlády. A vysmívaný muž si ten večer říká, že příštím prezidentem se stane on sám. Jmenuje se Donald J. Trump.

Pět let po tom večeru Donalda Trumpa oslovovali „pane zvolený prezidente“ a Barack Obama se ptal svých nejbližších, kde udělali chybu – jestli třeba při prosazování liberálních cílů netlačili až příliš. Pět let mezi těmi dvěma večery jsou zásadním přelo-

mem v amerických dějinách. Jako každá velká změna i tahle měla kořeny mnohem hlouběji, ale tohle je období, kdy se Amerika zase měnila před očima.

Předpokladem dobré knihy jsou dvě věci. Nejdůležitější je právě silný, zajímavý příběh. Sebelepší autor nedokáže formou nahradit plytkost děje, bezbarvost postav a nenápaditost jejich vývoje. Ty roky americké společnosti rámované Trumpovým ponížením a jeho triumfem jsou jedním z nejdůležitějších příběhů naší doby. Amerika už nikdy nebude stejná, a stejný nebude ani svět. Ukázaly to hned první měsíce po nástupu nové vlády. Tohle bylo období, které v USA prožil právě Martin. Ideální materiál pro vyprávění. Ale to je jenom základ.

Druhou esencí je vypravěč. Autor, který dokáže svůj příběh najít, vybrat ten pravý mezi ostatními a z něj otesávat všechno nadbytečné, až zůstane to nejdůležitější, jádro vystihující podstatu vyprávěného. To je první skica, jejíž obrysy určují podobu historie.

Martina znám dlouho, bude to čtvrt století ode dne, kdy jsme se potkali první den prvního semestru na žurnalistice. Mohl bych tu napsat hodně zážitků a historek od studentských let (kdy jsme už během školy začali oba naplno pracovat v respektovaných médiích), přes setkávání se na place (já za Českou televizi, Martin za BBC) až po posledních patnáct let, během nichž jsme vedle sebe, ač většinou rozdělení Atlantikem, působili v české veřejnoprávní televizi.

Jednu za všechny. Bylo krátce po útocích 11. září a my jsme se potkali v pákistánském Pěšáváru. Martin jednou přišel na naše setkání v pátek, v den muslimských modliteb, v tradičním pákistánském oděvu. Plánoval ten den natáčet v náboženské škole, v madrase, a chtěl udělat všechno pro to, aby se tam k lidem dostal co nejbliž. Vzpomněl jsem si na ten moment často, když jsme si pak po letech volali – Martin za oceánem, já zpátky v Praze – jaký další rozhovor se mu povedlo domluvit, jaké další téma chce zpracovat. Roky strávené na zahraničním postu jsou nejlepší částí reportérského života. Martin jim stejně jako tehdy v Pěšáváru dával všechno, dělal maximum, aby k podávaným informacím dodal

kontext, a hlavně aby vyprávěl o konkrétních lidech, jimž velké události měnily osudy, nebo kteří naopak hýbali velkými dějinami.

Loni mi Martin připomněl slova, která jsem mu říkal, když jsme spolu mluvili o možnosti jeho nástupu z BBC do České televize: „Budou chvíle, kdy budeš hrdý, že patříš k téhle instituci.“ Doufám, že takové chvíle byly. Vím ale neprosto jistě, že bylo docela dost chvil, kdy jsem hrdost cítil já – že jsem součástí stejného týmu jako Martin.

Hodně těch chvil patří do časů, kdy se proluly dvě klíčové ingredience této knihy – Amerika se všemi fascinujícími osudy a bouřlivým vývojem, a Martin jako vypravěč toho, co se za Atlantikem každý den odehrávalo. Jeden z nejzásadnějších příběhů naší epochy, který podává právě tenhle autor. Těším se na následující stránky.

Michal Kubal